

Költői utazás Kovács András Ferencsel

TÉLI PRÉZLI, VERSEK 1995–2000

Valamiféle különös költői utazásban van részünk Kovács András Ferenc (azaz KAF) verseskötetét olvasva, mert a vonatablaktól kinézve hirtelen változik a világ. Mintha Svájcban lennénk, külföldi turistacsoporttal, melynek tagjai talán valamenynyien elcsodálkozunk a havas hegycsúcsokon, a mélyzöld völgyeken, a náluk megszkott rendben, csendben sorakozó városi-falusi házsorokon, s közben önkéntelenül is mélyre szívjuk a hegyi levegőt. Kaf (vagy: KAF) verseskötetében szép magyar mulatságokban veszünk részt; Tengerész Henrik vitorladalával egyszerre szívjuk be Baude-laire-ék francia szellemét; Mozarttal együtt eljutunk Prágába, a Don Giovanni előadá-sára; vagy Casanovával együtt a Dux kastélyba, a könyvtárba stb. Ez a KAF-tól meg-szerfele költői játékok tárháza – végtelenül gazdag. Bárhova eljut, térben és időben, ezerféle színházi-emberi maszk van az ő költői kelléktárában. A színház közönsége elé lépő igazi, tehetséges színész nincs sohasem zavarban: tudja, hogy most ezt vagy azt a szerepet játssza el, s ehhez milyen öltözék kell, hol a festék, mellyel valódi arcszínét meg szeretné változtatni. De egyet azonnal a verskötet olvasása előtt meg kell állapíta-nunk: KAF mindig tudja a mértéket, világosan érezteti a maga és a szereplő arcát, azo-nosságát és különbözőségét. S azt, hogy igazi ember és igazi költő maradjon, a maga mindennapi gondoljaival, álmaival, vágyaival.

„Hódolat Babits Mihálynak” alcímet adta a költő a *Szüreti ének* című versének. S ha még mellé illeszteniék a – szerény véleményünk szerint – igazán kiemelkedő *Babitsolás* című versét: akkor mi önkényesen részben a „Hódolat Babits Mihálynak” alcímet vá-laszthatnánk kötetcímnak; részben a *Balázsolástól a Babitsolásig* címmel is „eljátszhat-nánk”. A Babits-maszk KAF arca előtt néha megborzongat, lelkes ujjongásra serkent, bennünk élő ismert magyar költői szavakat hív elő hirtelen: igaz, így van, remek. A Babits-élet szürete, ősze, fiatalos vers-zenéje, a közeledő fagy és éjszaka félelmével szólal meg egyszerre. Ez a KAF-féle őszi szüreti ének magában rejti az élet fényének

elhalványulását is, a meztelen szőlőtőkék fázó érzését is. A költő a szüreti derűben-borúban már inkább a ko-morabb színeket veszi észre: „Őszül az ég: havazik, s ál-modozik tavaszig.” ... írja KAF. S hozzátehetnénk még a kései Tóth Árpád-vers címét: *Új tavaszig vagy a halá-lig*. A másik „Babits-vers”, KAF-hangján: a Babitsolás. A cím egyértelműen utal a *Balázsolásra*, Babits versére; az alcím pedig, az *Egy lírikus epilógja* – Babits *A lírikus epilógjára*. E ezt a szoros Babits-kapcsolatot még fo-kozza a vershez fűzött jegyzettel: egy válogatott Babits-verseskötet – a *Holt próféta a hegyen* – utóhangja volt ez a KAF-vers, vállalt szó-átvételekkel. Babits Mihály már

Jelenkor Kiadó
Pécs, 2001
86 oldal, 990 Ft

félelmetes operációja után „szepegő kamaszként” térdepel le, és kér segítséget szent Balázstól: „Mert orv betegség öldös íme engemet/és fojtogatja torkomat,/gégém szűkül, levegőm fogy...” S a szenvedést és halált megelő szent Balázstól erőt, bátorítást, segítséget kérve imádkozik: „S talán azt is, hogy nem is/olyan nagy dolog a halál.” KAF pedig Babits Mihályhoz fordul, Tőle kér segítséget, hisz mindnyájan szorongunk, félünk itt a földön. A költő Mesterét kéri, hisz olykor „megszégyenít a szó s a nyelv”, nyújtsa neki a kezét, segítse. Prospero világa ez, a sziget is süllyed, a „minden és a semmi közt”, a szikla-meredélyek-hallgatások szélén jár, megszedül... A költő magánya mérhetetlen, Csak Babits Tanár Úr segíthet, hiszen Ő is – mint szent Balázs, Sebasta püspöke – „túl vagy már mindenben”, bocsánatot kér Tőle, hisz a tegezés sem illt volna, s tudja, hogy olyan közel vannak egymáshoz, mint a koldusok... Babits Mihály Jónás prófétája jut eszébe, aki fájdalomában-szenvedésében közt tegezte az Urat, közben a hajdani Mester, Babits Mihály tanítja is az ifjú mai tanítványt: igényességre, „kilesni azt, mit lehet”; „ne mondj le semmiről;” „Ne légy elégedett”...

„Túl formán, túl formátlanon” – halad a Babits-tanítvány, KAF. Esterházy Péterhez fordul „félszáz” esztendő születésnapján, emelkedett hangon, „Árpád virágzó magva, te fő magyar!” ... Hiszen a hajdani győztes fegyver ma „pennává” változott, „tünde magasba térsz” vele. A Berzsenyi-féle pátosz talán nehezebbre esik, de mégis örömmel vall arról, hogy Esterházy miként ront „gátakat”, hányszor csatázik, „vállvetve csörtet”, győz az „Olympos” tájékán. Máskor meg távolabbra néz a költő. Szép magyar multságokat idéz, hommage á Jókai, Mikszáth, Móricz, Krúdy... A végtelen csaták, murik, álmok, mesék között – „nábobi” nemzet a miénk, mulatunk, „töríkszakad hon, töríkszakad nép!” Szívesen próbálgatja Horatius hangját, „posztumus” versében, öregkort idézve, mogorva hangulatot 1999-ben. De örömmel idéz fel hosszabb legendát, Petőfi marosvásárhelyi történetét, az 1848-as szabadságharc pillanatait. Tudja, Petőfi a „szellem fényesebb futárja, / Szent szabadság révült hírvivője” volt, ő ott járt Héjjasfalva táján, végzetes harcok idején: „Jaj, Petőfi, lelkem! Ej, potomság!”... KAF verseiben összefonódik a múlt és a jelen, Mikszáth kora és Esterházy Péter világa, nagyapja emléke Kolozsváron, Szilágyi Domokos emléke. Számára felejthetetlen Vörösmarty alakja és költészete. Egyik jegyzetében figyelmeztet arra, hogy Vörösmarty *Fogytán van a napod...* sorai visszhangoznak az ő versében: Vörösmarty visszhangján...” Fogytán fogy a fényed / A többi már bent ég- / Te pazarló gazda, / Vendégek közt vendég!” Vörösmarty, a szegény magyar költő sorsát rajzolja meg KAF a versében, hiszen a költő mindig „setét borulatokban” él, nem tudja, hogy mire virrad még, álmai szertefoszlottak, a „szép lakomák” eltűntek. S még egy verskompozíciót állít össze Vörösmarty emlékének, *Rhapszódia három rajzolatban* címmel. „Mit sem ér a szók pazar zenéje!” – sóhajtja. A KAF-verskötet címadó verse a Téli prézli, melyet Parti Nagy Lajosnak ajánlott. A különös prézlis versben vall a mákdaráról, a zsemlesorsról, a hódaráról és az elmemorzsról. Igen, a költő „rímet rugdal”, „fejben mákdarál”, és „kirajzolódik, átragyog / A lét csikorgó prézlijén. Mert a költő alkotásai nem mindig nagy verskompozíciók, hanem rögtönzések, helyzetgyakorlatok, szösszenetek. A kisebb versvázlatok jegyzetében azt állapítja meg – a mércét itt is magasra téve –, hogy Shakespeare 1596-ban kapott nemesi címében ez szerepel: „non sanz droict” – azaz nem jog nélkül, vagyis nem érdemtelenül. KAF is ezeket a kis verseket fecnikre írta, tanítványoknak szánta, egy-egy szereplő szájába adva rövid mondandóját. Pl. Barbara (az udvaroncokhoz):” Kopók! Vadászni hajt Diana vére, / Csaholjatok csak, úgyis meghalok.”

A verskötetben végig követhetők a költő francia témái, mesterei. A *Voajázs Utópiumba* címmel közli *Tengerész Henrik vitorladalt* – Baudelaire-mottóval. A versszövegben pedig újra meg újra Baudelaire és Rimbaud-sorok kerülnek elő, nem felejtve a költők albatrosz-sorsát. Közben bevág egy név, egy magyar sors, a Dunát említi. Így vezeti a maga züllött rimbaud-i sorsát is a vén vizek folyásán lefelé. Olykor nem felejt arra hivatkozni, hogy „színmagyar”, s egyben szinte „portugál”. És végigvonul a versen rejtetten vagy nyíltan az albatroszi költő-sors, a „röhejre készítő”, s nem szárnyába botlik meg, hanem csak óriás árnyékában... A *Párizsi rondók*–Machaut-nak, Villonnak és Apollinaire-nek ajánlva jelennek meg kötetében.” Az élet útja síkos, égi szexkrém: / Meg-megficamlik sok kecses bokát.”

Depressio Transsylvaniae címen adta ki kétbalkezes szonetteit KAF és Tompa Gábor 1998-ban. Ott Lautréamont-t idézi, Bodler Bodlerovics Albatrockiját szólaltatja meg, Ülepirellot ír, Preferendumot fogalmaz –”Ötszázan nyeljük szótlanul” mottóval a legújabb nyelvi bárdolatlanok zengenek. KAF szereti a nyelvi bukfenceket, a váratlan szófordulatokat, zenei disszonanciát. Önmaga elé „prézlit” szórva virágok helyett elvezet Mozart Prágájába, ahol „kitsiny tseballón” játszanak, „tsókot” kér, „tsipkefodru segg” látszik. A Don Giovanni *Férfidalában* megállapítja, hogy „Válófélben a szép világ / Megveszekedett némben.” Nincs benne illúzió: „élősködhet bunkók balhitén a / harsány középszer pillanatnyi bábja.” Prospero-verseiben a temesvári teátrum ünnepére ír verset; a *Theatrum mundiban* a sepsiszentgyörgyi színház ünnepére gondol, reményteljes reménytelenséggel:” Csodálatos, hogy létezünk. „ Hiszen az égi és a földi hatalmak határozzák meg sorsukat: „még engedik”, „még játszhatunk.” Máskor a mű, a műfaj, a szöveg, a valami és a semmi közti mű aggasztja. Vagy az életből kihátráló ember. És mindig foglalkoztatja Don Quijote sorsa, szerenádjá – ad nótám Szilágyi Domokos –, makog, nyekereg, nyakig a tenyészpenészenben, „lotyók” és „lórék” között, szélmalomok előtt. Még a remény is groteszk: isteni hágcson, „hátsódon”, haj, madonna...

KAF mindig, mindegyik versében sokfelé tekint, keserűn összegez, a „semmi ködbe” néz, a „sors szelét” érzi, Vörösmartyba és Babitsba fogódzik, „magunkra hagyunk mindenek”, arra gondol. De mégis újra és újra mesterét kéri: „Segíts, Babits Tanár Úr!”

Szekér Endre